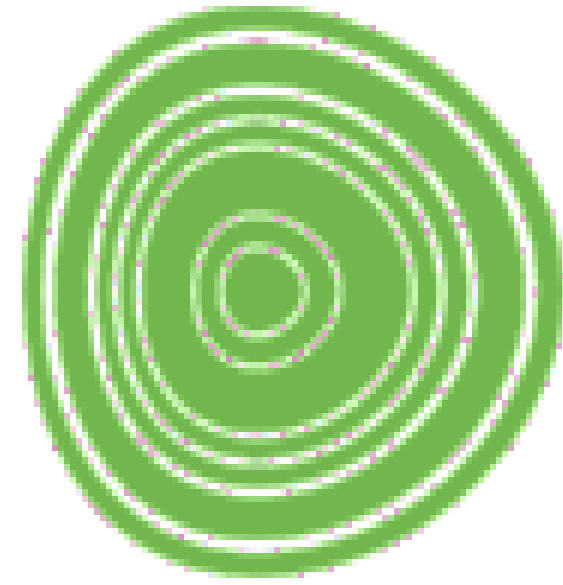

Innovative anskaffelser

Nasjonalt program for
leverandørutvikling

BYGG i TRE

Fyresdal Kommune

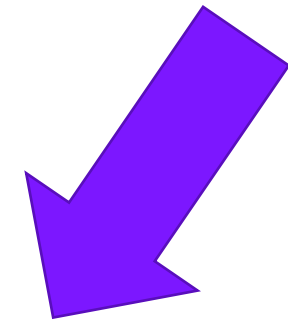
KONGSBERG
KOMMUNE

Bærekraftige bygg - fra idé til realisering

Samling 1

23. oktober 2018

Hvem er vi?

Innovative anskaffelser

Nasjonalt program for leverandørutvikling

BYGG i TRE

Trebruk AS

Trebruk 014 AS

Fylkesmennene i Buskerud, Vestfold, Telemark, Østfold og Akershus

Lokale skogeier – lag i Akershus og Østfold

Østfold og Vestfold fylkeskommuner

Fyresdal Kommune

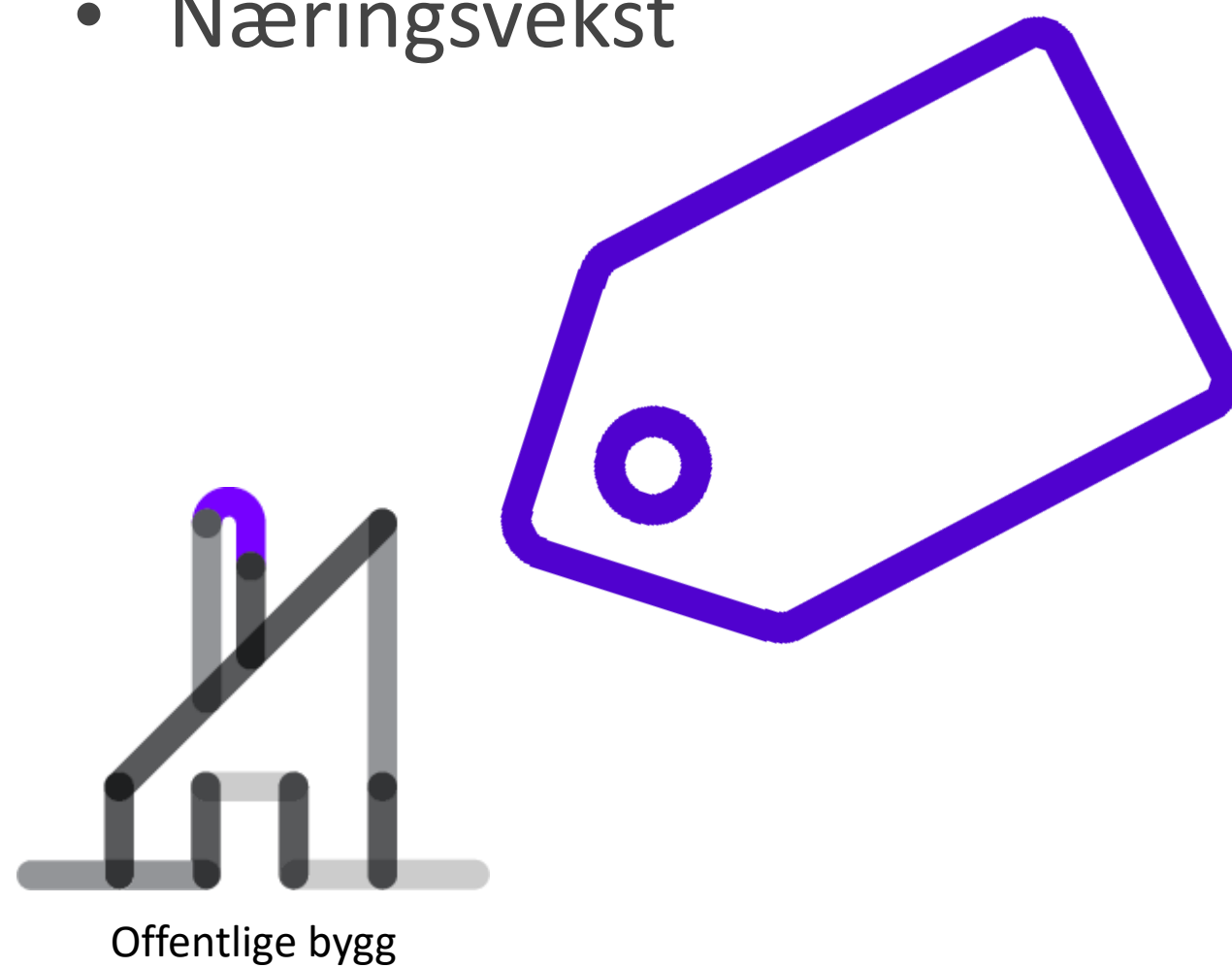

KONGSBERG KOMMUNE

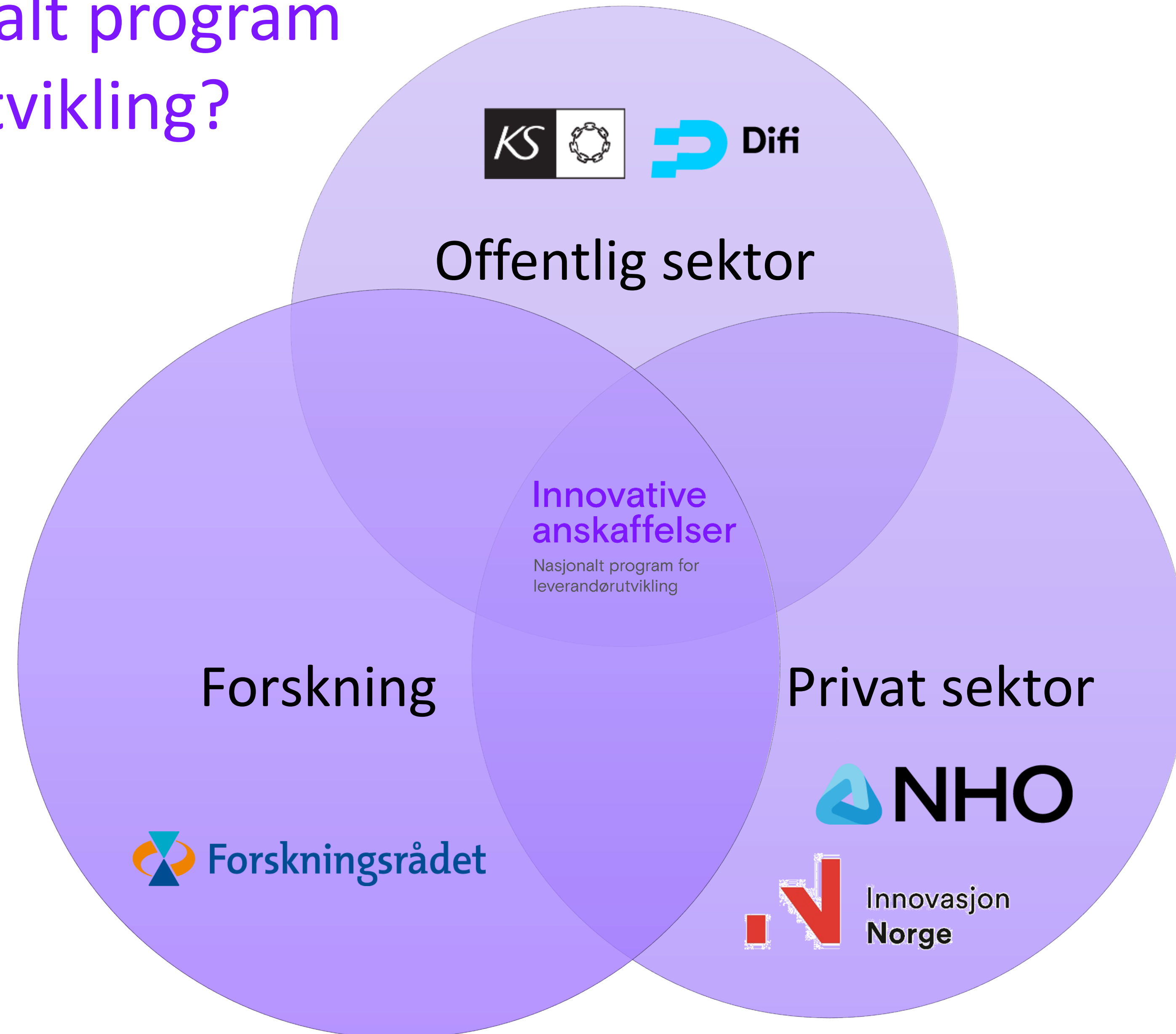
Formål

Øke innovasjonseffekten av offentlige anskaffelser

- Offentlige besparelser
- Miljøvennlige løsninger
- Bedre tjenester for brukerne
- Næringsvekst

Hvem er Nasjonalt program for leverandørutvikling?

Programansvarlig

NHO KS Difi IN FR

Ledende pådrivere

- Helse- og omsorgsdepartementet
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet
- Nærings- og fiskeridepartementet
- Klima- og miljødepartementet
- Helsedirektoratet
- Innovasjon Norge
- Forskningsrådet

Ledende statlige virksomheter

- Statsbygg
- Forsvarsbygg
- Bane NOR
- NAV
- Skatteetaten
- Avinor
- Helse Sør-Øst
- Statens vegvesen

Ledende kommuner og fylker

- Oslo kommune
- Bergen kommune
- Stavanger kommune
- Kristiansand kommune
- Bærum kommune
- Trondheim kommune
- Østfold fylkeskommune
- Akershus fylkeskommune
- Møre og Romsdal fylkesk.
- N/S Trøndelag fylkesk.
- Nordland fylkeskommune
- Buskerud fylkeskommune
- Vestfold fylkeskommune
- Telemark fylkeskommune

Programmet er operativt I store deler av landet

Per

Programleder

Mathea

Programkoordinator

Hilde

Regional pådriver

Tore André

Regional pådriver

Cecilie

Regional pådriver

Maiken

Regional pådriver

Kjersti

Regional pådriver

Gørill

Regional pådriver

Ida

Regional pådriver

Riche

Helse og omsorg

Tina

Klima og miljø

Hanne

Digitalisering

Harald

Pådriver Stat

Kjersti/Difi

Regelverk og metodehjelp

Johan/Difi

Regelverk

Helene/Difi

Veiledning og miljø

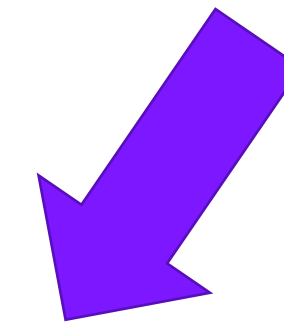

Programmets rolle og funksjon

- 1. Introdusere offentlige innkjøpere for innovative anskaffelser**
- 2. Veiledning og råd om gjennomføring**
- 3. Tilrettelegge møteplasser der behov kan møte løsninger**
- 4. Formidle læring og erfaringer**

Hvem er vi?

Innovative anskaffelser

Nasjonalt program for leverandørutvikling

BYGG i TRE

Trebruk AS Trebruk 014 AS

TreBruk

Fylkesmennene i Buskerud, Vestfold, Telemark, Østfold og Akershus
Østfold og Vestfold fylkeskommuner

Interkommunalt nettverk med alle kommuner, fylkeskommuner og Fylkesmenn i Telemark og Buskerud

KONGSBERG
KOMMUNE

Fyresdal Kommune

MÅL

- At **tre blir et foretrukket materiale** innenfor konstruktive og estetiske bruksområder for å skape miljøriktige, attraktive og gode omgivelser
- At **treets fortrinn er godt kjent** blant profesjonelle, private og politiske beslutningstagere
- At fokus på bærekraft/**trebruk blir en naturlig del av kommunale planprosesser**
- At treets **miljøegenskaper blir et konkurransefortrinn**

Nettverk, allianser og samarbeid

Næringsorg.

- Skogeierorg.
- Arkitektbedriftene, AiN
- RIF
- BNL
- Virke
- NHO/leverandørutvikling

Myndigheter

- Kommuner
- Fylkeskommuner
- Fylkesmannen
- Departementer

Organisasjoner

- NAL, NLA, ark., l.ark
- KS, Kommunenes S.f.
- Zero
- NGBC
- Turistforeningen
- Futurebuilt
- DOGA

Treindustrien

Treteknisk

TreFokus

TreSenteret

NTNU Wood

Industri og næring

- Treindustri
- Skogbruk
- Entreprenører
- Rådgivere/arkitekter
- Byggenæring/BYGG21
- Finansnæringen
- Utbyggere/Grønn Byggallianse
- Takstolforeningen

Finansiering

- Innovasjon Norge
- Forskningsrådet
- Enova
- Husbanken
- Næringsfond
- Investinor
- Kommunalbanken

FoU-miljøer

- Treteknisk
- NTNU, NTNU Wood
- Sintef-Byggforsk
- Campus Ås (NMBU, NIBIO, Innovasjonssenteret)
- AHO
- "Treklang" (BAS, KhiB, Arna Vgs, HVL)

TreFokus

Medspillere – Nasjonalt nettverk og allianser

Nasjonalt program for leverandørutvikling
Innovative offentlige anskaffelser

NORWEGIAN
GREEN
BUILDING
COUNCIL

BREEAM® NOR

bygg
21

STATSBYGG

ZERO

Grønn
Byggallianse

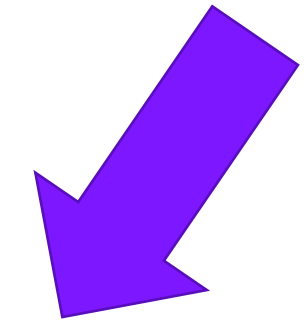

INNOVASJON
NORGE

90
ÅR | KBN Kommunalbanken
Norge

Hvem er vi?

Innovative anskaffelser

Nasjonalt program for
leverandørutvikling

BYGG i TRE

Trebruk AS   Trebruk 014 AS

VIKEN SKOG

at skog

Lokale skogeier – lag i Akershus og Østfold

TreBruk

PAN INNOVASJON

Fylkesmennene i Buskerud, Vestfold, Telemark, Østfold og Akershus

Innovasjon Norge

Østfold og Vestfold fylkeskommuner

Trebruk AS

Trebruk 014 AS

Fylkesmennene i Buskerud,
Vestfold, Telemark, Østfold
og Akershus

Østfold og Vestfold
fylkeskommuner

Lokale skogeier – lag i Akershus
og Østfold

«Fra idé til realisering – bærekraftige bygg»

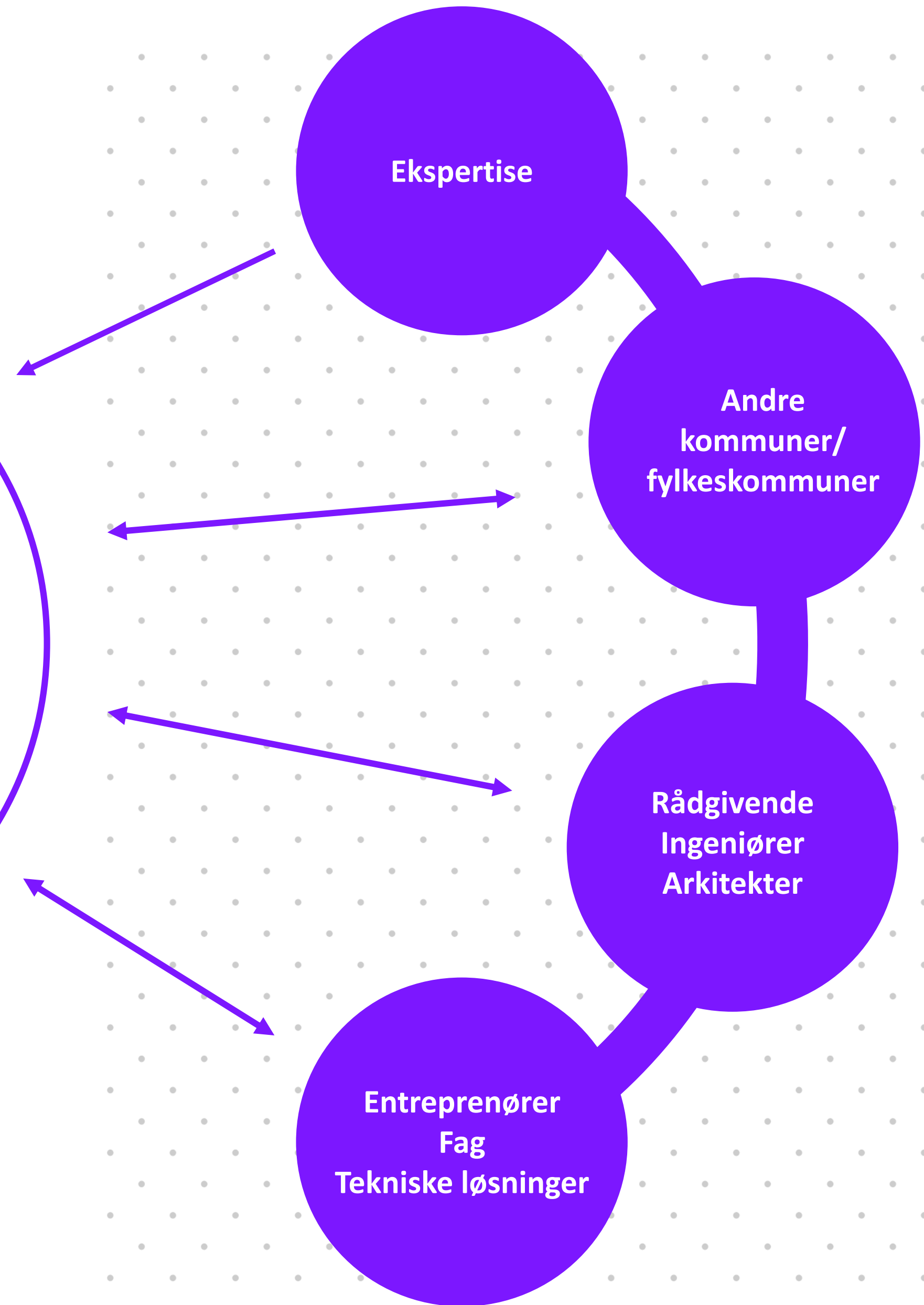
- **Et opplegg på 4 samlinger; 2 høst 2018 og 2 vår 2019 – med første samling 23.oktober og andre samling 20.november på Kongsberg**
- **Målet er at det bygges flere miljøvennlige, offentlige bygg med minst mulig klimagassutslipp**
- Hensikten er at **deltagerne skal få et innblikk i mulighetsrommet, og hvordan tilrettelegge for, klimasmarte, bærekraftige bygg- og anleggsplasser.** Samlingene vil ha spesielt fokus på planleggingsfasen og bestillerkompetanse med tanke på klimavennlige energiløsninger, materialvalg og fossilfri/utslippsfri bygg- og anleggsplass.
- Samlingene skal være mest mulig brukerstyrt. For å få mest mulig effekt av deltakelse anbefales det at **kommunene/fylkeskommunen arbeider med konkrete byggeprosjekter underveis, og at disse brukes aktivt i samlingene.**

Hva får dere igjen for å delta på samlingene?

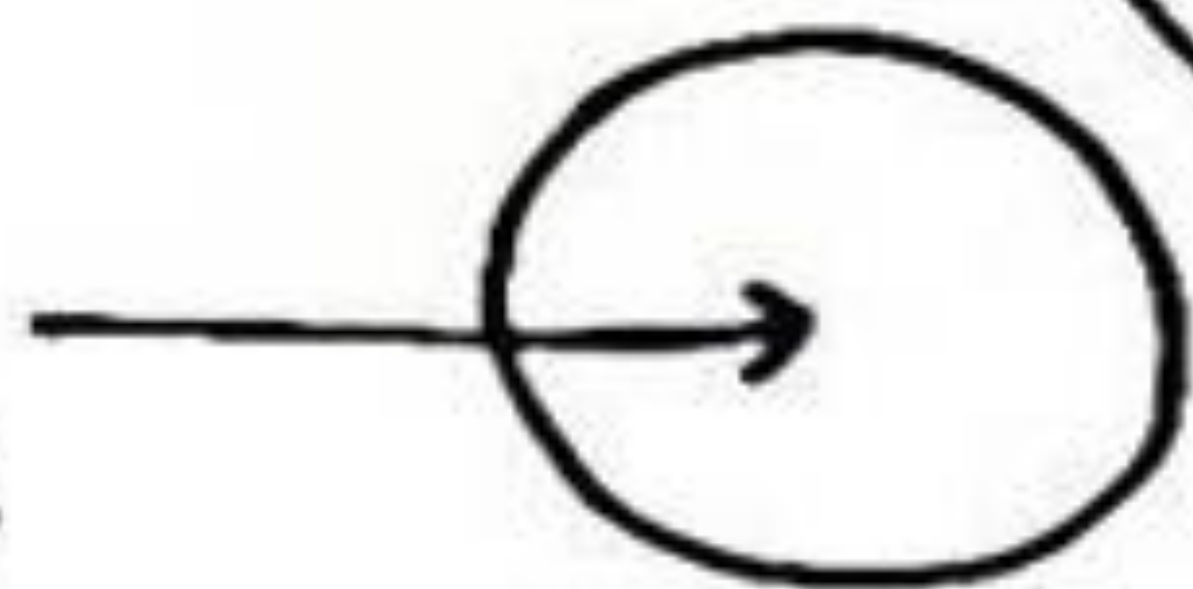
- Kunnskap
  - utvider horisonten og mulighetsrommet
  - får tilgang til kunnskapskilder
- Kompetanse
  - verktøy for «hvordan gjør vi det i praksis»
- Nettverk for kunnskap-, kompetanse og erfaringsdeling
  - «nå er det lettere å snakke med nabokommunen» - erfaringsdeling
  - fagmiljø /-personer
- Deling av «best practis», kunnskap og nye, bedre løsninger

Your
comfort
zone

Where the
magic happens

Tema for dagen

Fokus på planleggingsfasen

Betydning av en tydelig klima- og miljøstrategi
Hvordan planlegge en bygganskaffelse med høye klima- og miljøambisjoner?

Bærekraftige plan-, byggeprosesser og materialvalg.

Program

- Kl.10.00 **Innledning og mål for dagen**
v/ Cecilie Møller Endresen, prosjektleder Nasjonalt program for leverandørutvikling
Kristin Vedum, leder av nettverket Bygg i Tre
- Kl.10.15 **Presentasjonsrunde fra hver kommune om pågående og planlagte byggeprosjekter**
- Kl.10.45 **Hvordan bygge opp kommuneplanen og klima- og miljøplan slik at de setter mål og føringer for bærekraftige bygg?**
Hvordan bidrar planene til legitimitet i egen organisasjon til å gjennomføre nødvendige prosesser som bidrar til bærekraftige bygg?
v/ Petter Owesen, politiker i Hemsedal og skogbrukssjef i Gol og Hemsedal Kommune
v/ Kari Anne Sand, ordfører Kongsberg Kommune
- 11.15 **Pause**
- 11.25 **Hvordan planlegge, og benytte dialogen med markedet, i en bygganskaffelse med høye klima- og miljøambisjoner?**
En introduksjon basert på erfaringer mht byggeprosess, materialvalg, energiløsninger fra byggeprosjekter.
v/ Cecilie Møller Endresen, prosjektleder Nasjonalt program for leverandørutvikling
- 12.00 **LUNCH**
- 13.00 **Mer miljøeffekt for pengene**
v/Lars Prestvik, utlånsdirektør i Kommunalbanken
- 13.20 **Kompetansekrav i konkurransegrunnlaget**
v/ Per Arild Aasheim, Tredriver Telemark, Buskerud og Vestfold
- 13.40 **Pause**

Program forts.

- 13.50 **Bærekraftige plan og byggeprosesser**
Ulike aktører har ulike fokusområder i et byggeprosjekt. Hvordan sikre et helhetlig bærekraftfokus gjennom hele plan- og byggeprosessen? Og hvilke verktøy finnes?
v/ Bård Solem, Eggen Arkitekter
- 14.45 **Pause**
- 14.50 **Jakten på bærekraftige materialvalg**
- klimagassberegningene er ferskvare - det gjelder å henge med i svingene!
v/ Bård Solem, Eggen Arkitekter
- 15.35 **Diskusjon rundt videre arbeid med å bidra til at kommuner og fylkeskommune bygger mest mulig bærekraftige bygg.**
Hvordan kan dere som kommuner få mest mulig utbytte/effekt av samlingene videre?
- 16.00 **SLUTT**

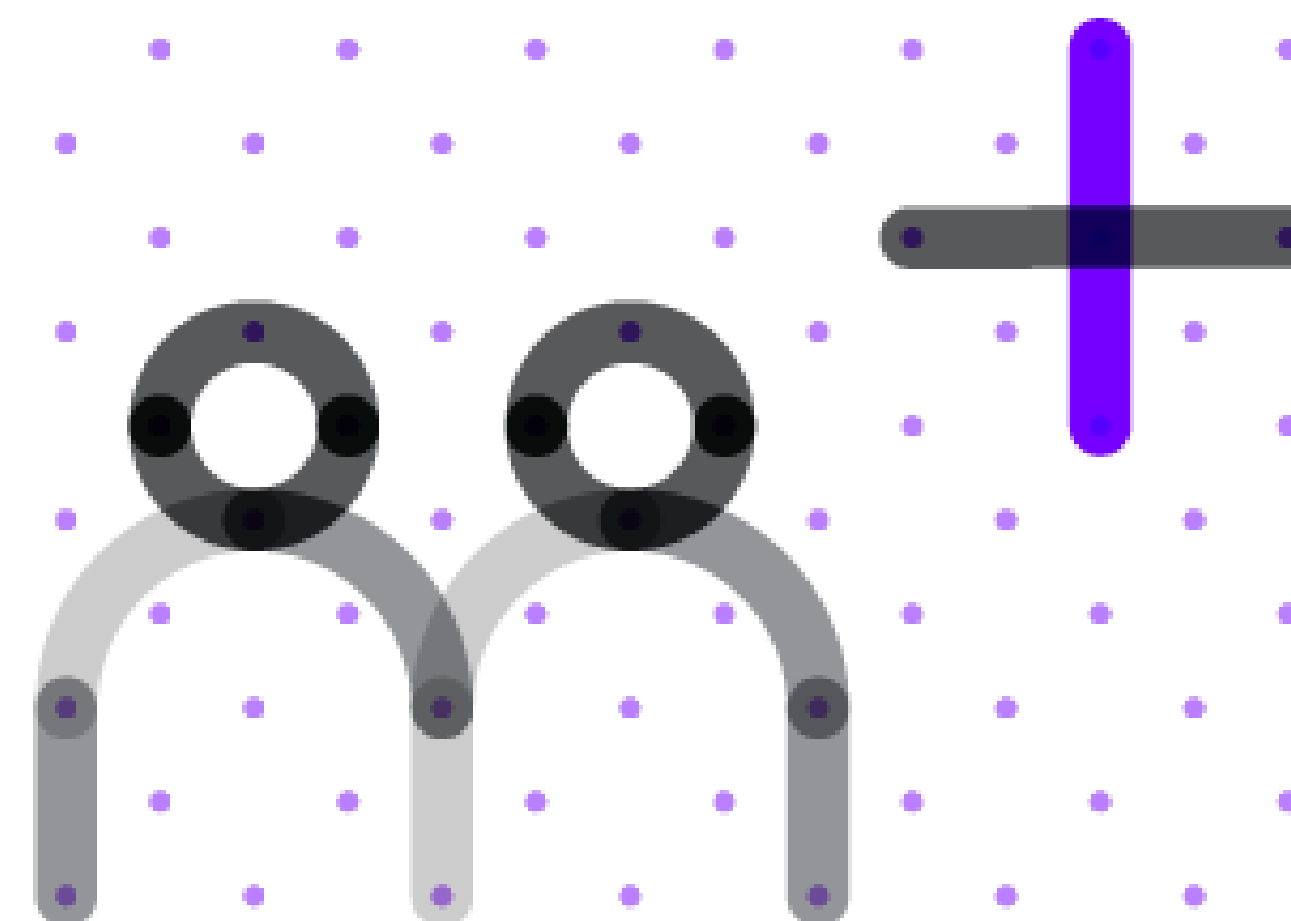
Presentasjonsrunde

«Innsjekk»

- Jeg heter:
- Jeg kommer fra:
- Jeg er her i dag, fordi:
- Aktuelle byggeprosjekter i den enkelte kommune / fylkeskommune.

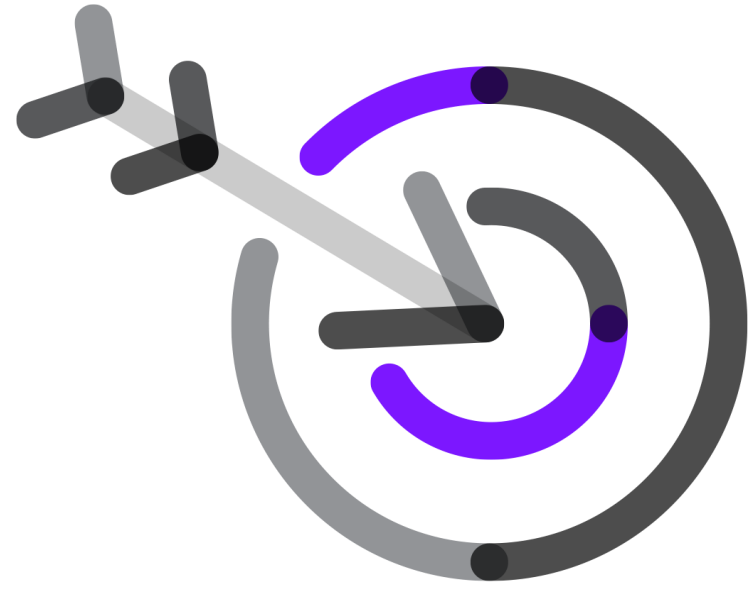

Vi lager en liste med oversikt som alle får tilgang til...

Still gjerne spørsmål underveis!

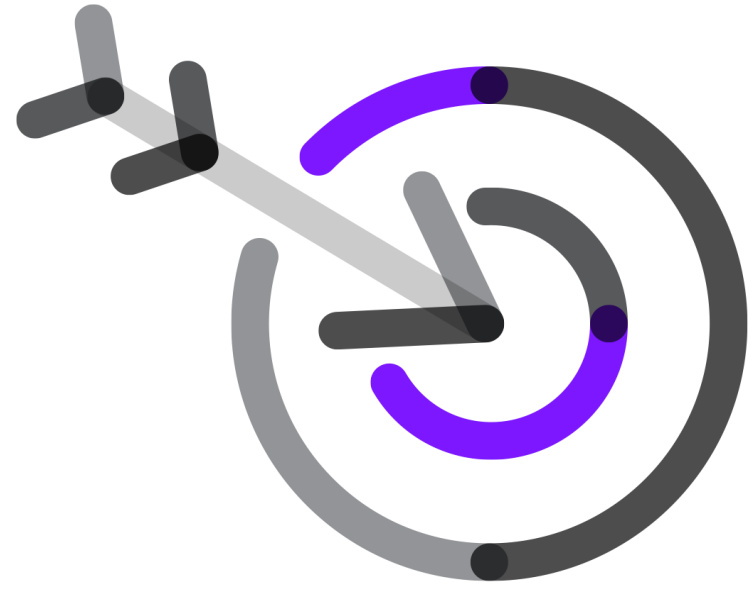

Hvordan bygge opp kommuneplanen og klima- og miljøplan slik at de setter mål og føringer for bærekraftige bygg?

Hvordan bidrar planene til legitimitet i egen organisasjon til å gjennomføre nødvendige prosesser som bidrar til bærekraftige bygg?

v/ Kari Anne Sand, ordfører Kongsberg Kommune

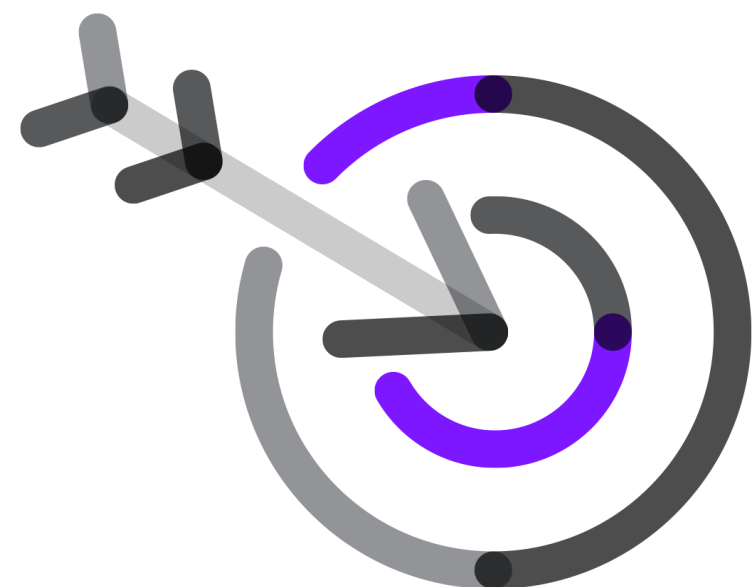

Hvordan bygge opp kommuneplanen og klima- og miljøplan slik at de setter mål og føringer for bærekraftige bygg?

Hvordan bidrar planene til legitimitet i egen organisasjon til å gjennomføre nødvendige prosesser som bidrar til bærekraftige bygg?

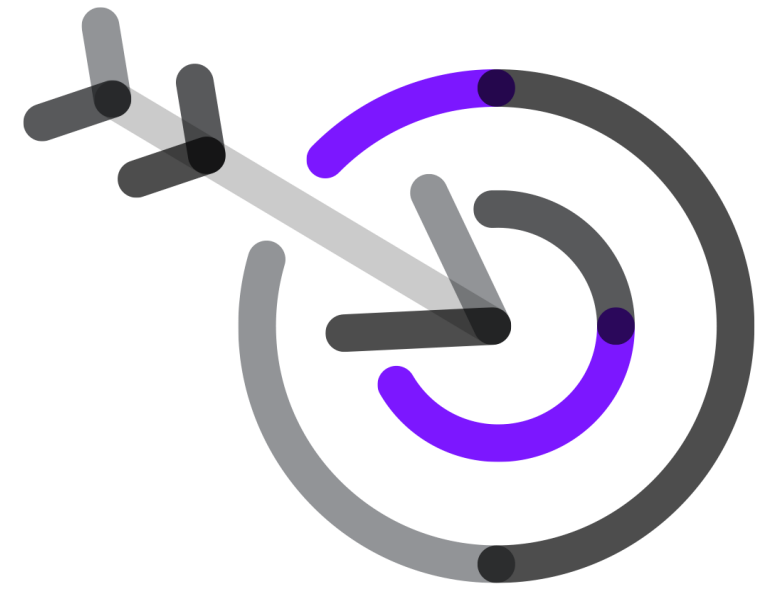
v/ Petter Owesen, politiker i Hemsedal og skogbrukssjef i Gol og Hemsedal Kommune

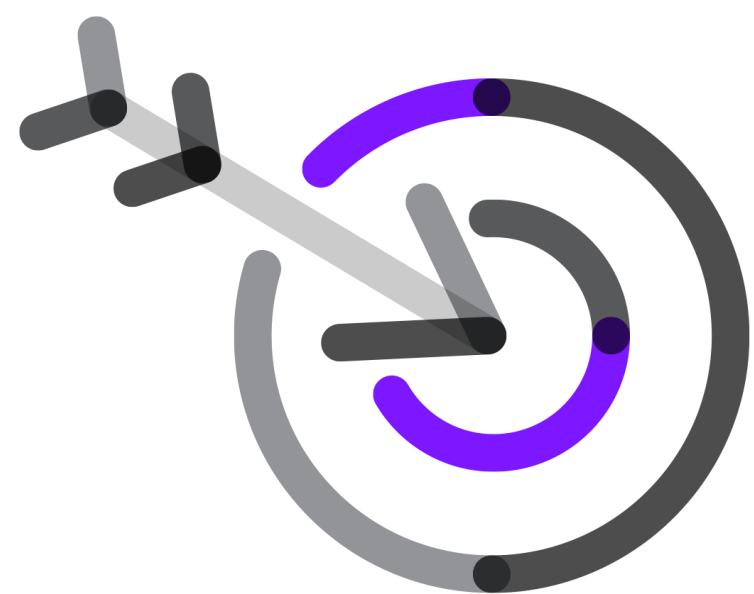

Hvordan planlegge og benytte dialogen med markedet i en bygganskaffelse med høye klima- og miljøambisjoner?

v/ Cecilie Møller Endresen,
Leverandørutviklingprogrammet

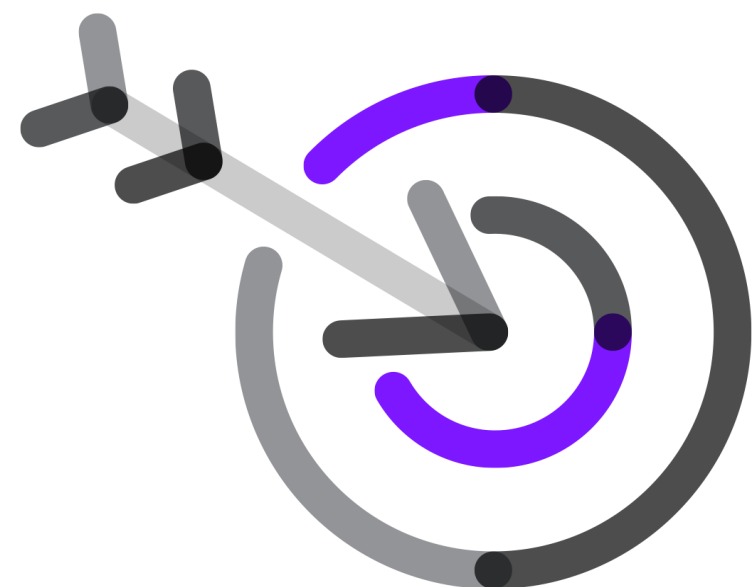

LUNSJ!

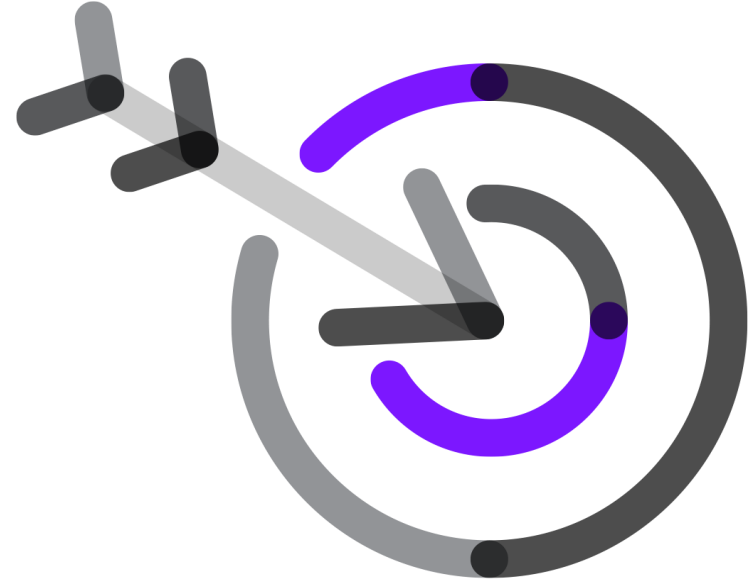
Mer miljøeffekt for pengene

v/Torunn Brånå, Fagansvarlig for grønn finans i
Kommunalbanken

Kompetansekrav i konkurransesgrunnlaget

v/ Per Arild Aasheim, Tredriver Telemark, Buskerud
og Vestfold

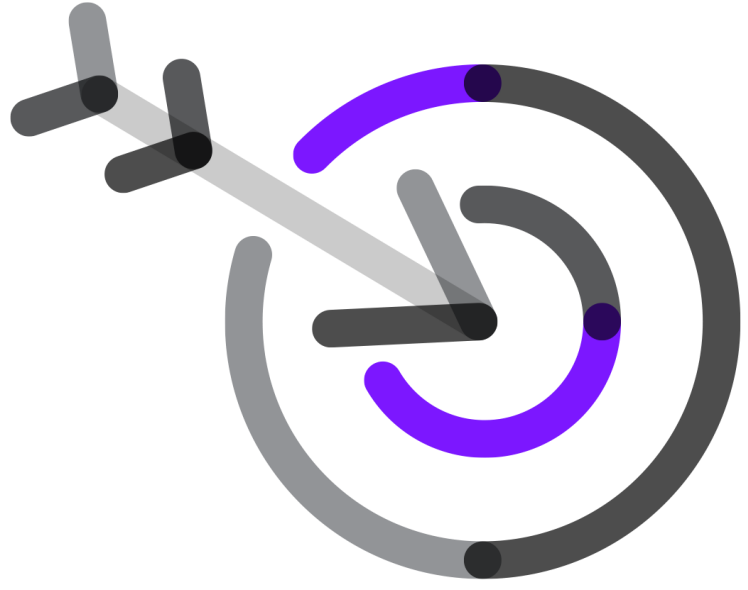
Bærekraftige plan- og byggeprosesser

Ulike aktører har ulike fokusområder i et byggeprosjekt.

Hvordan sikre et helhetlig bærekraftfokus gjennom hele plan- og byggeprosessen?

Og hvilke verktøy finnes?

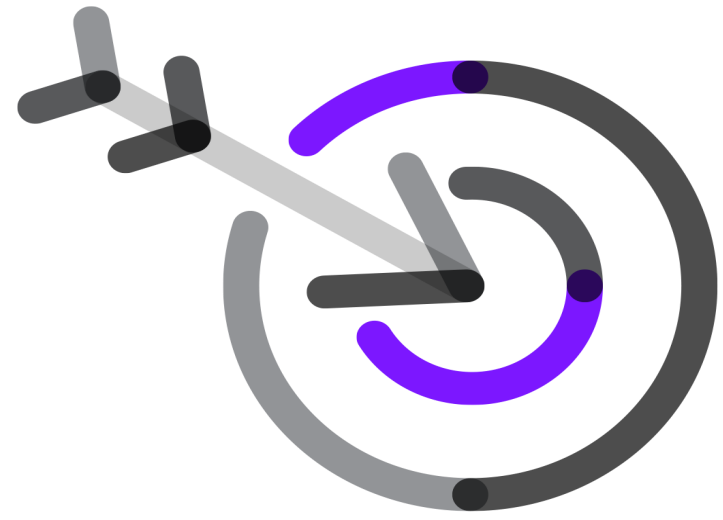
v/ Bård Solem, Eggen Arkitekter

Jakten på bærekraftige materialvalg

- klimagassberegningene er ferskvare - det gjelder å henge med i svingene!

v/ Bård Solem, Eggen Arkitekter

Diskusjon rundt videre innhold i samlingene ...

Hvordan kan dere som kommuner få mest mulig utbytte/effekt av samlingene videre?

Benytt nettverket for hva det er verdt....

- Fortell og del kunnskap
- Gå sammen om utfordringer, kan vi løse dem i fellesskap?
- Kom med innspill til ønske om bistand, evt. koordinering av felles utfordringer
- Hente inn informasjon om markedet sammen, som kommer flere prosjekter til gode?
- Noe dere vil presentere i nettverket av utfordringer/erfaringer av felles interesse?
- Ei nettverket og påvirk hva det kan brukes til

Veien videre ....

Samling 1: Planleggingsfasen

Betydning av en tydelig klima- og miljøstrategi

Hvordan planlegge en bygganskaffelse med høye klima- og miljøambisjoner?

Bærekraftige plan-, byggeprosesser og materialvalg.

Samling 2: Bestillerkompetanse av nybygg og rehabiliteringsprosjekter

Funksjonelle, bærekraftige og kostnadseffektive nybygg og rehabiliteringsprosjekter - hvor «legge lista»?

Nasjonale «krav», standardiseringer (eks. TEK 17), sertifiseringssystemer (eks. BREEAM), materialvalg og energiløsninger.

TENTATIVT:

Samling 3: Bygging og gjennomføring??

Fokus på det prosjekterte materiale, valg av entreprisform, Entreprenørperspektiv og byggherreperspektiv

Samling 4: Drift og vedlikehold??

Drift av de ulike bygningskategorier

- hva ha fokus på/avklare/sette krav om i planleggingsfasen og gjennomføringsfasen

Hva er behovet deres for kunnskap/kompetanse/erfaringsdeling?

Samling 2 - 20.nov.2018

TEMA:

- Funksjonelle, bærekraftige og kostnadseffektive nybygg og rehabiliteringsprosjekter - hvor «legge lista»?
- Nasjonale «krav», standardiseringer (eks. TEK 17), sertifiseringssystemer (eks. BREEAM), materialvalg og energiløsninger.

PROGRAM

- Kl.09.30 **Oppsummering av forrige samling og mål for dagen**
v/ Cecilie Møller Endresen, prosjektleder Nasjonalt program for leverandørutvikling
Kristin Vedum, leder av nettverket Bygg i Tre
- Kl.09.40 **Hvilke standarder og miljøkrav vil myndighetene sette; nå og i nær fremtid?**
v/Bengt G. Michalsen, daglig leder BGM Arkitekter AS
- Kl 10.10 **Breeam Nor, miljøsertifiseringssystem; kun for større, private byggeprosjekter eller for alle? Hva kreves for oppnåelse av de ulike nivåene?**
v/ Viel Sørensen, Sertifiseringssjef Grønn Byggallianse
- Kl 10.50 **LUNCH**
- Kl 11.45 **Nybygg og rehabilitering, bærekraftige konstruksjonsløsninger, bruk av massivtre, stål og betong**
v/Bengt G. Michalsen, daglig leder BGM Arkitekter AS
- kl 12.45 **Pause**
- kl 13.00 **Energiforsyning og fornybare energiløsninger – hva er mulig?**
v/ John Harald Skjølberg, daglig leder og eier Skjølberg Energiteknikk
- kl 13.30 **Hva har vi fått ut av felles dialog med markedet om mulighetsrommet for fornybare energiløsninger?**
v/ Terje Stepaschko, juridisk direktør, Undervisningsbygg, Oslo kommune
Øyvind Trygstad, Rådgiver, Vestfold Fylkeskommune
- Kl 14.10 **Vestsiden nye ungdomsskole i Kongsberg bygges som plusshus i massivtre med solenergi og hydrogenlager.**
Kongsberg kommunale Eiendom KF deler sine erfaringer med valg av standarder, samspill som entreprisform og valg av material- og energiløsninger.
- Kl.14.40 **Pause og gange bort til byggeplassen til Vestsiden ungdomsskole**
- Kl 14.50 **Byggeplassbefaring på Vestsiden skole og tilhørende studentboliger**
v/ Kongsberg kommunale Eiendom KF

Senest Kl 16.00

SLUTT

Takk for i dag fra oss!

Innovative anskaffelser

Nasjonalt program for
leverandørutvikling

BYGG i TRE

Trebruk AS

Trebruk 014 AS

Lokale skogeier – lag i Akershus
og Østfold

Fylkesmennene i Buskerud,
Vestfold, Telemark, Østfold
og Akershus
Østfold og Vestfold
fylkeskommuner

Cecilie.m.endresen@nho.no

Mobil: 997 02 688

kristin.vedum@silvaconsult.no

Mobil: 93 25 94 72

per@vestcap.no

Mobil: 911 18931